

Nr 14.

Ankom till riksdagens kansli den 15 mars 1932 kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning av väckt motion angående utredning om ändrad lydelse av 35 § i lagen om sparbanker.

I en inom första kammaren under nr 92 väckt, till bankoutskottets handläggning hänvisad motion har herr *Thulin* hemställt, »att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om framläggande för riksdagen av förslag till sådan ändring i 35 § sparbankslagen, att huvudmännens befogenhet att besluta om anslag från vinstmedel blir klart och tydligt begränsad».

Till stöd för yrkandet har motionären anfört följande:

»I 35 § lagen den 29 juli 1923 om sparbanker stadgas, att under viss förutsättning huvudmännen i en sparbank, efter det sparbankens styrelse avgivit yttrande i ärendet, äga besluta att intill hälften av vinsten »skall användas till sådant allmännyttigt eller välgörande ändamål, som icke på grund av gällande författning skall tillgodoses genom skattebidrag». Huvudmännens beslut skall underställas Konungens befallningshavande, som har att pröva, huruvida beslutet överensstämmer med sparbankslagen och sparbankens reglemente.

Uttrycket »sådant allmännyttigt eller välgörande ändamål som icke på grund av gällande författning skall tillgodoses genom skattebidrag» har under senare år varit föremål för olika tolkning, som uppmärksammats inom 1930 och 1931 års konstitutionsutskott (se utskottets memorial 1930 nr 26 sid. 109—111 och 1931 nr 9 sid. 46—52). En kort redogörelse för det väsentliga i de tre fall, som sålunda varit föremål för övervägande inom utskottet, skall här lämnas.

Huvudmännen i Sala stads sparbank hade beslutat använda 25 000 kronor till en fond för uppförande av en busstation. Länsstyrelsen fann emellertid, att beslutet om detta anslag icke innebure tillgodoseende av sådana ändamål, som avses i 35 § sparbankslagen, och vägrade därför att fastställa beslutet. Av bankens 24 huvudmän anförde 16 besvär hos Kungl. Maj:t, som fastställde huvudmännens beslut. Reserverter i konstitutionsutskottet ansågo på anförda grunder, att anmälan till riksdagen hade bort göras för vad föredragande departementschefen tillstyrkt Kungl. Maj:t besluta.

Det andra fallet avsåg likaledes ett beslut av Sala sparbanks huvudmän. De hade nämligen anslagit 15 000 kronor till fullbordande av ett med kommunala medel anlagt badhus i Sala. Länsstyrelsen fann beslutet om anvisande av 15 000 kronor icke stå i överensstämmelse med 35 § sparbankslagen. Besvär anfördes häröver hos Kungl. Maj:t, som fastställde huvudmännens beslut.

Bihang till riksdagens protokoll 1932. 8 saml. 9 häft. (Nr 14—17.)

Det tredje fallet avser ett beslut av huvudmännen för Ardre sparbank på Gotland. De hade bland annat anslagit 200 kronor till reparation av Ljugarns missionshus. Länsstyrelsen vägrade fastställelse å detta anslag, enär anslaget icke kunde anses vara ämnat att gagna något sådant ändamål, som avses i 35 § sparbankslagen. På anförda besvär av Ljugarns friförsamling fastställde Kungl. Maj:t huvudmännens beslut. Jämväl i de bägge sista fallen ansågo reservanter i konstitutionsutskottet, att anmärkning bort göras mot föredragande departementschef.

Ett närmare studium av de i konstitutionsutskottets memorial återgivna handlingarna i de tre här ovan angivna fallen ger otvetydigt vid handen, att 35 § sparbankslagen erhållit en så obestämd formulering, att olika tolkningar äro möjliga och att i följd härav såväl sparbankernas huvudmän som också länsstyrelserna, som hava att pröva huvudmännens beslut, kunna komma till rakt motsatta uppfattningar. Större klarhet kan ej sägas hava vunnits genom Kungl. Maj:ts här ovan refererade utslag; snarast förefaller det, som om det blivit ännu mera osäkert vad som rätteligen skall förstås med stadgandet i 35 § sparbankslagen. Det kan emellertid icke vara lämpligt, att en dylik oklarhet om 35 paragrafens tolkning förefinnes. Det gäller här en ganska vidsträckt rätt för huvudmännen att förfoga över penningbelopp, som tillkommit såsom vinster på insättarnas medel. Allt efter sammansättningen av huvudmännen kunna anslag beviljas till de mest skiftande ändamål. Huvudmännen i en sparbank, belägen i en stad men med ett stort landsbygdsklientel, kunna genomdriva anslag, som väsentligen gagna vissa stadskommunala intressen, eller huvudmännen kunna besluta anslag, som gynna vissa separata intressen.

Då huvudmännen skola handhava en så ömtålig uppgift som att för vissa ändamål disponera över medel, som intjänats under sparbanksrörelsen, synes det önskvärdt, att fullt tydliga direktiv i sparbankslagen härför lämnas. I anledning av synpunkter, som anförts av reservanterna i konstitutionsutskottet och här ovan antytts, har jag ansett en överarbetning av den ifrågavarande bestämmelsen i sparbankslagen vara erforderlig i syfte att skapa tydlighet i fråga om huvudmännens befogenheter.»

Över ifrågavarande motion har utskottet i vederbörlig ordning inhämtat utlåtande av sparbanksinspektionen, varjämte utskottet berett svenska sparbanksföreningens styrelse tillfälle att avgiva och till utskottet inkomma med yttrande över motionen.

I anledning härav har *sparbanksinspektionen* i utlåtande den 4 mars 1932 anført följande:

»Enligt 15 § lagen angående sparbanker den 29 juli 1892 ägde sparbanks huvudmän under vissa förutsättningar besluta att använda viss del av sparbanks reservfond, till vilken skulle avsättas all vinst, som uppkommit å rörelsen, bland annat 'för välgörande eller allmännyttigt ändamål'.

Genom lag den 25 maj 1905, som trädde i kraft den 1 januari 1906, skedde en precisering av nämnda ändamål genom föreskriften, att dylika anslag skulle avse sådant välgörande eller allmännyttigt ändamål, 'som icke på grund av gällande författning skall tillgodoses genom skattebidrag'.

Vid föredragning inför Kung. Maj:t år 1904 av förslag till proposition, avseende sistberörda lagändring, anförde chefen för finansdepartementet bland annat, att enligt vad riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 8 april

1902 erinrat, det stundom inträffat, att sparbank beviljat anslag till ändamål av beskaffenhet att böra tillgodoses genom skattebidrag. En dylik tolkning av bestämmelserna i ämnet hade emellertid tydligen ej varit av lagstiftaren avsedd, och användandet av sparbanks överskottsmedel för ändamål av sådan beskaffenhet vore i alla fall icke överensstämmande med sparbankernas uppgift eller förenligt med insättarnas intressen.

Den lydelse, ifrågavarande bestämmelser erhållit genom 1905 års lag, bibehölls i lagen om sparbanker den 29 juni 1923 och är ännu gällande. Däremot ändrades genom sistnämnda lag bestämmelserna om grunderna för beräkningen av de vinstmedel, som må kunna disponeras för anslag till berörda ändamål.

Av den lämnade redogörelsen framgår, att man år 1905 fann anledning att i visst avseende närmare angiva de välgörande eller allmännyttiga ändamål, för vilka sparbanks vinstmedel må kunna disponeras. Såsom i den remitterade motionen framhålles, hava emellertid det oaktat olika uppfattningar framförts i fråga om bestämmelsernas innebörd. Det torde böra nämnas, att även i andra fall än de i motionen omnämnda Kungl. Maj:t upphävt Konungens befallningshavandes beslut i fråga om anslag enligt ifrågavarande lagrum.

I likhet med motionären anser sparbanksinspektionen det vara önskvärt, att en utredning kommer till stånd, åsyftande en precisering så långt detta är möjligt av de ändamål, för vilka anslag må kunna lämnas. En synpunkt att beakta vid en sådan överarbetning av bestämmelserna i ämnet synes böra vara, att ytterligare garanti åstadkommes mot ett utnyttjande från kommuns sida av sparbanks vinstmedel för att bereda lättnad i kommunens skatteböroda.

Gällande lagstiftning torde förhindra, att sparbanks vinstmedel reserveras för välgörande eller allmännyttiga ändamål, som först senare av huvudmännen skola bestämmas. Då erfarenheten visat, att det ej tydligt framgår av lagbestämmelserna, att en dylik avsättning av vinstmedel för framtida disposition ej är tillåten, synes en precisering påkallad även i sådant avseende.»

Aberopande vad sålunda anförts, har sparbanksinspektionen tillstyrkt, att en utredning måtte komma till stånd i enlighet med motionärens syftemål.

Svenska sparbanksföreningens styrelse har i skrivelse till utskottet den 12 februari 1932 yttrat följande:

»Motionärens hemställan går ut på att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om framläggande för riksdagen av förslag till sådan ändring i 35 § sparbankslagen, att huvudmännens befogenhet att besluta om anslag från vinstmedel blir klart och tydligt begränsad. Såsom framgår av den anförda motiveringen, avser den föreslagna utredningen ett närmare bestämmande av innebörden av stadgandet i 35 § 2 st. sparbankslagen om rätt för huvudmännen att bevilja anslag för allmännyttigt eller välgörande ändamål, som icke på grund av gällande författning skall tillgodoses genom skattebidrag. Ifrågavarande stadgande infördes i 1892 års sparbankslag genom lag den 25 maj 1905, sedan Kungl. Maj:t, med anledning av en vid 1902 års riksdag väckt motion, i proposition till 1905 års riksdag framlagt förslag till vissa ändringar i dåvarande 15 § sparbankslagen, vartill riksdagen lämnade sitt bifall. Efter den senast vidtagna revisionen av sparbankslagstiftningen ingår detsamma med oförändrad lydelse och innebörd i 35 § 2 st. i nu gällande lag om sparbanker den 29 juni 1923.

Motiveringen till det av motionären framställda yrkandet utgår, med stöd av anförda exempel, från den uppfattningen, att en utredning i och för överarbetning av ifrågavarande stadgande i sparbankslagen vore särskilt erforderlig på grund av att den obestämda formuleringen i praxis givit anledning till olika tolkningar, och att i följd härav såväl sparbankernas huvudmän som också länsstyrelserna, som hava att pröva huvudmännens beslut, kunna komma till rakt motsatta uppfattningar. Av de anförda exemplen avse de tvenne första anslag av Sala stads sparbanks huvudmän till belopp av 25 000 kronor och 15 000 kronor till en fond för uppförande av en busstation respektive till fullbordande av ett med kommunala medel anlagt badhus i Sala. I båda fallen har Kongl. Maj:t efter anförda besvär meddelat fastställelse å huvudmännens beslut om anslag. De skiljaktiga meningarna avse, såsom handlingarna i målen och särskilt reservanternas i konstitutionsutskottet uttalanden synas giva vid handen, ej så mycket innebörden av begreppet allmännyttigt eller välgörande ändamål i och för sig, utan i stället tolkningen av stadgandets innebörd med avseende å vad »som icke på grund av gällande författning skall tillgodoses genom skattebidrag». Tolkningen härvidlag ligger emellertid huvudsakligen på kommunallagstiftningens område och synes endast hava mera medelbart intresse ur sparbankssynpunkt. Vad det tredje av de anförda fallen beträffar — ett beslut av huvudmännen för Ardre sparbank om anslag å 200 kronor till reparation av Ljugarns missionshus — kunna måhända vissa betänkligheter göras gällande, särskilt av formella skäl, men någon större räckvidd ur principiell synpunkt synes detsamma emellertid ej böra tillmätas. Detsamma synes även kunna göras gällande, vad angår motionärens betänkligheter i anledning av att huvudmännen vid nu gällande bestämmelser angående rätten att bevilja anslag skulle kunna genomdriva sådana anslag, som endast gynna rent lokala separatintressen, vilka betänkligheter efter den mycket genomgripande reformen av bestämmelserna om huvudmanskorporationernas sammansättning i nu gällande sparbankslag väl knappast torde innebära någon större allmännytthet.

Såsom framgår härav, har motionären med den anförda motiveringen ej förebragt några mera vägande skäl till stöd för att åtgärd bör vidtagas å motionens syfte. Ej heller har vare sig i motionen eller annorstädes framlagts något förslag till en bättre framkomlig väg än den som anvisas av de nu gällande bestämmelserna i ämnet. Styrelsen tillåter sig härvidlag hänvisa till att bestämmelserna ifråga vid den för endast några få år sedan företagna revisionen av sparbankslagstiftningen, utan att något förslag till ändring framställts. Ånyo i oförändrat skick intagits i sparbankslagen. Med hänsyn härtill och då det enligt styrelsens mening skulle erbjuda mycket stora svårigheter att få till stånd för ändamålet lämpligare bestämmelser, får styrelsen lämna det yttrande, att styrelsen finner sig sakna anledning att tillstyrka den av motionären begärda utredningen.»

Utskottet. Såsom den i motionen lämnade utredningen utvisar och sparbanksinspektionen i sitt utlåtande jämväl bestyrkt, synas bestämmelserna i 35 § sparbankslagen angående huvudmännens befogenhet att besluta om anslag av sparbanks vinstmedel i sin nuvarande avfattning lämna rum för olika tolkningar, vilket visat sig medföra vissa olägenheter vid bestämmelsernas tillämpning. Det är därför enligt utskottets mening önskvärt, att bestämmelserna

i fråga såvitt möjligt omformuleras på sådant sätt, att desamma tydligare än för närvarande är fallet angiva gränslinjerna för huvudmännens befogenhet i nyss berörda hänseende. Utskottet får sålunda för sin del ansluta sig till det i motionen väckta förslaget att en utredning i sådant syfte kommer till stånd genom Kungl. Maj:ts försorg. Vid denna utredning synas böra beaktas de synpunkter, som kommit till uttryck i motionen och i de över densamma avgivna utlåtandena.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion I:92, må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning angående ändring av 35 § lagen den 29 juli 1923 om sparbanker i syfte att ernå ett tydligare angivande än för närvarande av huvudmännens befogenhet att besluta om anslag av sparbanks vinstmedel samt därefter för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan giva anledning.

Stockholm den 14 mars 1932.

På bankoutskottets vägnar:

C. E. SVENSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar C. E. Svensson, Lindgren, Ström i Lidköping, Stendahl, Berling*, Bodin och Bengtsson*;

från andra kammaren: herrar Winkler, Bäcklund, Lovén, Svensson i Bettingetorp, Wikström, Höglund i Göteborg, Ryberg och Carlsson i Solberga.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.